

Vasuki Shastry: Ázsia tündöklése... És bukása?

Szili Nóra

DOI: 10.14267/VILPOL2025.04.15

Az általam bemutatott könyv címe az Ázsia tündöklése... És bukása? melynek szerzője Vasuki Shastry, indiai újságíró. Nagyon sok helyen járt és dolgozott már a világban. Az International Monetary Fund egyik alkalmazottjaként tevékenykedett Washingtonban, dolgozott a kommunikációs osztályon a Szingapúri Monetáris Hatóságnál, valamint pénzügyi területen újságíróként Indiában, Hongkongban és Indonéziában is munkát vállalt. Jelenleg Londonban él és a UK-India Business Council-nál helyezkedett el, mellyel a két nemzet kapcsolatát igyekszik fenntartani, kutatni és elmélyíteni a nemzetközi együttműködés és fejlődés érdekében.

Az Ázsia tündöklése... És bukása? című könyvét angolul 2021-ben adták ki, amelynek alapját napjaink keleti kultúráinak állapota és fejlődése képezi, vagyis a szerző az utazásai révén megszerzett tudás segítségével igyekezett átfogó és lehetőleg objektív képet adni Ázsiáról.

Könyv struktúrája

Köztudottan az ázsiai kontinens egyre rohamosabb ütemben fejlődik és halad előre egyre futurisztikusabb irányokba elsősorban a technológia terén. A rapid fejlődés mellett megkérdőjelezhető, hogy egy ország gazdaságában, társadalmában és politikai helyzetében milyen jellegű szerkezeti átalakulás megy végbe. Ha egy intézményesített rendszerről beszélünk, amely általánosságban véve a modern társadalmakra igaz, akkor el kell ismerni, hogy nincs fejlődés változás nélkül. Ha például innováció megy végbe a működésben, akkor az a korábbi rendszerek vagy módszerek leváltásával jár együtt. Ennek az a kockázata, hogy a jövőre nézve nem biztos, hogy a vezető pozícióban lévő személyek mindig a legjobb döntéseket hozzák meg. A világ vezetőinek döntései komoly következményeket vonhatnak maguk után, mert kihatnak a nemzetekre és egyúttal azok átalakulásaira.

A könyv tehát a szerző bevezetője után gazdasági, társadalmi és politikai problémákon keresztül vezeti végig az olvasót, hogy mélyebb betekintést nyerjen Ázsia több országának fejlődési kilátásaiba.

Tartalom

A könyv bevezető részében a COVID-19 által okozott és felerősített problémákról olvashatunk, azaz az USA-Kína között kiéleződött versenyről, a nemek közti szakadékról, valamint az alkalmatlan politikusokról. A szerző szerint megkérdőjelezhetetlen, hogy a jövő Ázsiáé, mint ahogyan Európa évszázadokon át uralta a világot, úgy eljött ennek a kontinensnek is az ideje.

Vasuki Shastry egy személyes példán keresztül szemlélteti, hogyan képzeljük el a kontinens mai gazdasági, társadalmi és politikai befolyását. Az iskolában, ahová járt, volt egy olyan tanuló, aki nemcsak, hogy osztályelsőként kitűnően jeleskedett, de több végzettségre is szert tett. A tanuló nemcsak tehetséges és okos volt, hanem rendkívül nyitott és szorgalmas. Ezzel a tanulóval szeretne volna szemléltetni az olvasó számára, hogyan viszonyuljon Ázsiához.

A kérdés, hogy Ázsia a csúcra ért-e, mert ha a régióiból kifogy a gazdasági lendület, avagy a növekedés elsődleges hajtóerői, a kereskedelem és a beruházások tartósan visszaesnek, éppen a növekvő társadalmi elvárások idején, az negatív következményeket vonhat maga után. Larry Summers és Lant Pritchett amerikai közgazdászoktól ered az a kifejezés, hogy „Ázsiafória”, ami Ázsia jelenlegi helyzetére utal.

Azt hitték, lassú lesz fejlődés, ezáltal szegény marad a térség, de az ázsiai fejlődő országok ma már a globális növekedés körülbelül 60 százalékát adják, miközben a globális kereskedelem nagyjából kétharmada Ázsián áthaladó értékláncok részét képezi. A térség legfőbb célja az emberek életszínvonalának a javítása. Cél, hogy legyen lehetőségük a bennük rejlő potenciált érvényre juttatni. Ennek eredményeként élvezni tudják a jólétet és a biztonságot. Szingapúr alapító atyja, Li Kuang-jao úgy vélte, hogy a kontinens a kelet-ázsiai kultúrának, különösen a konfuciánus filozófiának köszönhetően jobban teljesít, mint a világ többi része. A földrajznak, az éghajlatnak vagy a kultúrának – a szerző állítása szerint attól függően, hogy kinek a véleményét vesszük figyelembe – kevés köze van ahhoz, hogy Kína és Ázsia többi része virágzásnak indul.

A térség sikere az elmúlt öt évtizedben lényegében három tényezőre vezethető vissza:

1. a progresszív, gazdasági vízióval rendelkező vezetésre
2. a kereskedelemnek és a befektetésnek kedvező globális környezetre, valamint
3. a sorsuk javítására elszánt ázsiaiak százmillióinak vérére, verejtékére és munkájára

A szerző a könyv elején felvázolta a mostanában leginkább számon tartott országok nemzetközileg értelmezett státuszát. Az úgynevezett „ázsiai lemaradóknak” titulált országok Kína, Vietnám és India.

Kínában több strukturális változás végbement az elmúlt évtizedekben. Az ország nehézségekbe ütközik a kommunizmus után a kapitalizmus kettőssége miatt, ezzel szemben náluk található az egyik legjobb gazdasági egyetem a világon, a China Europe International Business School. Shanghai felemelkedése is egy kiváló példa az ország gazdasági fejlődésére Hongkonggal szemben, ami a japán befektetők hozzájárulásával történt.

Vietnám a következő lemaradó ország, mely mély szegénységből lábalt ki, amit a háború és a kínai megszállás okozott. Ez a 1980-as évekre 775%-os hiperinflációhoz vezetett, az ország csak külföldi befektetések segítségével volt képes kilábalni ebből a 1990-es években. Az országot hadviselés után a Japán kereskedelmi tevékenységek támogatták.

A harmadik lemaradó ország pedig India. Az 1990-es évektől piaci reformokat vezettek be, majd a liberalizáció fellendülést okozott. Előtte az 1980-as években a nacionalizmus volt a jellemző az országra, tehát kezdetben a japán Suzuki nyűgözte le a térséget. Ma Indiában található az egyik legnagyobb Suzuki gyár a világon. A 80-as években külföldi hiteket vettek fel az IMF-től. India büszke a történelmi önállóságára, ezért nehéz volt akkoriban elfogadnia a Nyugat térhódítását. A rádzs engedélyezési rendszert megszüntették, vagyis többé nem az állam irányítja a gazdaságot, hanem külföldi és helyi befektetők. A nemzet célja az életszínvonal javítása, melyhez országszerte növelni kell a foglalkoztatást és a béreket.

Részletesebb bemutatásra a könyvben a három lemaradó ország került, de kiemelte a szerző az ázsiai tigrisekként becézett államokat is. Ezek Dél-Korea, Tajvan, Szingapúr és Hongkong. Továbbá a közepes jövedelem csapdája is említésre került a könyvben, azaz Ázsiában az elmúlt hét évtizedben csak Japánnak és a tigriseknek sikerült elérniük a fejlett ország státuszát. Kína, Malajzia és Thaiföld bíznak abban, hogy hamarosan csatlakozhatnak hozzájuk.

Ázsiát növekedésmánia jellemzi. Az internet és az okostelefonok elterjedése óta egyre jobban megfigyelhető a technológiai fejlődés, mely a tömeggyártásra épül, azért, hogy minél nagyobb profitra tehessenek szert a vállalatok a globális piacon.

Az „Ázsiafória” kifejezés azt jelenti, hogy egyelőre csak rövid távú éles váltások fordulnak elő a gyorsulás és lassulás között a gazdasági fejlődés során. A növekedésmánia tehát Kína esetében jól megfigyelhető, vagyis inkább ennek a negatív következményei, mint például a környezeti károk és az egyes területeken uralkodó szegénység. Ez azt bizonyítja, hogy ez a fejlődés, elsősorban a kvalitatív dolgokat elhanyagolva csak a GDP növelésére összpontosít és hosszú távon fenntarthatatlan. Kínának egyfajta ambiciózus infrastruktúra mániája van, melyre példa az ingatlan beruházások által generált túlkínálat a nagyvárosokban. Kína példaként szolgálhat bizonyos szempontból a többi ázsiai ország számára is. Azonban Kínában is fejleszteni kell a szociális infrastruktúrát az egyensúly megtalálásához. Dél-Korea azért tudott felemelkedni a nyomorból, mert az ázsiai válságot okosan kezelte: az elavult gazdasági struktúrát lecserélte, stabil gazdaság- és társadalompolitikát alakított ki, jelentős infrastrukturális hiányosságai ellenére.

Ázsiában sok ország gazdasági berendezkedésének alapját a nyitott piacok és a szabad kereskedelem képezi. A szabadpiac rengeteg helyen egyenlőtlenségekhez, az oktatás és az egészségügy terén a szegénység kialakulásához vezetett. A humán fejlődéssel nem foglalkoztak a térségben eleget. Bizonyos társadalmi berendezkedési problémákra vezethető vissza a humán tőke elhanyagoltsága és a migráció is jelentős a térségen belül. Ez vezetett az indiai közgazdászok által elnevezett jelenséghez, az úgynevezett „pénzutalványos gazdaságok” létrejöttéhez. Tehát olyan városokéhoz, amelyek nagymértékben függenek a jobb élet reményében elvándoroltak hazaküldött fizetésétől.

A szerző arra a következtetésre jutott, hogy Ázsiában a szegények nap, mint nap szenvednek, legyen szó demokráciáról vagy diktatúráról. Elsősorban a korrupció visszaszorítása lenne szükséges a fejlődéshez, amely jelentős probléma ezekben az országokban. Ami további feszültséget generálhat a térségen belül, hogy a politikai vezetők túlnyomó többsége nagyon idős, tehát a generációs különbségek a technológiai fejlődés mellett egyre jobban kiéleződnek. A modern technológiának is vannak persze előnyei és hátrányai egyaránt. Hátrány például az, hogy feleslegessé tesz rengeteg munkahelyet, tehát rengeteg munkavállalót elbocsátanak, akik ezt követően nem tudnak a szakmájukon belül elhelyezkedni. Az előnyök közé sorolható a közösségi média megléte oly módon, hogy szólás- és véleményszabadságot ad a fiatalabb generációk kezébe.

A fiatal ázsiaiak három egymással szemben álló ok miatt akarnak tömegesen diplomát szerezni. Egy olyan törekvő alsó középosztály jött létre az elmúlt évtizedekben, amely az oktatást a gazdasági stabilitáshoz és a jóléthez vezető útnak látja. A másik ok, hogy az ázsiai gazdaságokban a foglalkoztatás mértéke és üteme kezd lassulni a munkahelyi automatizálás növekedése, a szolgáltatások domináns szerepe és a feldolgozóipar hanyatlása miatt. A harmadik és legaggasztóbb ok, hogy a kereskedelem és a befektetések iránti nyitottságra épülő ázsiai gazdasági modellt megkérdőjelezi az olyan vezetők, mint Donald Trump, aki úgy véli, hogy ott kell termelni, ahol olcsó és bőséges a munkaerő, azaz Ázsiában.

Tekintettel arra, hogy jelentős strukturális változás zajlik a munka jellegében és a globális gazdaságban is, a piacra lépő munkaerőnek jobban fel kell készülnie a foglalkoztatás kiszámíthatatlanságára, és gyorsabban kell elsajátítania különböző készségeket. A BCG, azaz a Boston Consulting Group elemzői azt a megállapítást tették Ázsiával kapcsolatban, hogy az új globalizáció komoly kihívásokkal jár. Az exportvezérelt gazdasági modellek a térség nagy részében nyomás alá kerültek.

Kelet-Ázsiában megfigyelhető az a tendencia, hogy a tömeges felsőoktatás ellenére igen magas a munkanélküliek száma és a diplomások alul foglalkoztatottsága. Az egyre képzetesebb fiatalok számára nem teremtenek elegendő munkahelyet, amely tüntetéseket gerjeszt, ez pedig társadalmi és politikai instabilitást okozhat. A már korábban említett migráció valóban a kontinens társadalmi mobilitását mutatja. Ázsia városközpontú gazdasági fellendülése vonzza a tehetségeket és az elkeseredett embereket. Az elmúlt évtizedekben Ázsia gazdasági fellendülése miatt a migránsok száma megnőtt, azoké, akik a terület szegényebb részeiből a gazdagabbakba

vándoroltak. Ennek eredményeként, hogy száz milliónyi alsó osztálybeli ázsiai férfi és nő van, aki azért költözött a városokba, mert jobb gazdasági kilátásokat remélt, elrettentő állapotok alakultak ki. Munkahelyükön minimális jogokat és védelmet biztosítanak nekik, de Ázsia dinamizmusa nem lenne lehetséges az ő munkájuk nélkül.

A technológia bizonyos értelemben valóban az életszínvonal javulását eredményezi sok helyen. Vasuki Shastry azért összpontosít a könyvben Hongkongra és Szingapúrra, mert rá kíván mutatni arra a tényre, hogy fejlett jogrendszerként regionális szinten standardalkotók lehetnek. Azaz, hogy tisztességes munkát és jobb szociális védelmet biztosítanak a külföldi alkalmazottaik számára. Ázsia nagyvárosi központjainak csillogásától távol több száz millió szegény ember él nyomornegyedekben, akiknek korlátozott jogaik és lehetőségeik vannak.

Nézzünk még néhány társadalmi problémát, amely kihat egy ázsiai ország társadalmi berendezkedésére és gazdasági helyzetére is. Mindenekelőtt ez az ázsiai milliárdos osztály hatalma és befolyása a közpolitikára, a környezet- és szociális védelemre, továbbá a vállalatirányításra. Az újságírók megfélemlítése vagy támogatása az ázsiai milliárdosok titkos fegyvere. A milliárdos osztály többsége férfi, amely jelzi a régió mélyen patriarchális beállítottságát. A kormány hatalmas gazdasági befolyása, szerepvállalása sok ázsiai országban felerősíti a korrupciót.

Az alkotó bővebben kifejti a dél-koreai gazdasági modellt, amelyet roppant érdekesnek találtam. Részletesen bemutatja Ázsia csebolizálódását. Ez visszavezet minket az ázsiai milliárdosokhoz és az ázsiai kapitalizmus természetéhez, amely sajnos szintén nem a társadalom javát szolgálja. Ázsiában hibrid kapitalizmus uralkodik, ahol az állam nem hagyta el teljesen az üzleti életet, és az üzleti élet sem szabadult meg teljesen az államtól való függőségétől. Az állam és a magánszektor kölcsönösen táplálja egymást. Röviden, az ázsiai kapitalizmusnak számos különböző vonulata van, ami alapvetően különbözik a fejlettebb amerikai modelltől. Így az ázsiai kapitalisták gyakran merítenek ihletet Dél-Koreából, ahol egy egyedülálló, sajátosan dél-koreai modell alakult ki. A dél-koreai csebol felemelkedése lenyűgöző esettanulmányt nyújt a mai ázsiai milliárdosok módszereinek, temperamentumának és stratégiájának megértéséhez. A csebolokra Ázsia szerte köztudottan felnéznek és nagyra becsülnék. A dél-koreai csebolokat kiváltságos, jó módú vezetők egy kis csoportja tartja ellenőrzése alatt, akik függetlenül attól, hogy milyen politikai párt volt hatalmon, az elmúlt hat évtizedben folyamatosan a csúcson maradtak. Kijelenthető, hogy az ázsiai kapitalizmus ezért egyre inkább csebolizálódik. „Dél-Korea gazdasági kishalból a világ ötödik legnagyobb exportőrévé vált, ami a kiterjedt családi konglomerátumoknak köszönhető.” – állapította meg Peter Pae, a Bloomberg riportere. Az LG, a Hyundai és a Samsung a nemzet csodagazdaságának régi pillérei közé tartoznak, amely vállalatok csebolként ismertek.

A fejlődő Ázsiában végbemenő környezeti tisztítás aránytalanul nagy hatással van a szegényekre. A szerző felhossa példaként Balit, amely számára a tömegetturizmus kezelése egyedülálló kihívást jelent. Véleménye szerint az ország baja egész egyszerűen a bőség. Ez a fajta bőség az ok, ami a tömegetturizmust odavonzza és ennek a következménye a természet túlterheltsége.

A klímaváltozás miatt Vasuki úgy véli, hogy humanitárius válság van kibontakozóban. Egyes ázsiai vezetők teljesen jogosan szorgalmazzák a szerző szerint, hogy a Nyugat nagyobb mértékű pénzügyi támogatást nyújtson az éghajlatváltozás kezelésére. Erős erkölcsi érv szól emellett, mivel a kibocsátás és a globális felmelegedés az alatt a hosszú időszak alatt gyorsult fel, amíg Amerika és Európa uralta a világgazdaságot. Egy kikötése van a fejlett Nyugatnak: Ázsiának nem szabad folytatnia a szénégetést. A térség levegőjének szennyezése rendszerszintű kockázatot jelent a közegészségügyre nézve.

Ázsia kibontakozó környezeti válságának emberi dimenziója is van, mivel az alacsony jövedelmű közösségeknek a térség minden részén el kell hagyniuk otthonaikat, nagyon sokan klíma-menekültekké válnak, és súlyos egészségügyi problémáktól szenvednek. Peking és Delhi arra hivatkozik, hogy a rossz földrajzi elhelyezkedése miatt sikertelen a szmog elhárítása. Kína és India az elmúlt években hatalmas összegeket fektetett a megújuló energiaforrásokba, mint például a nap- és szélenergia, valamint Kína az elektromos-autók gyártását is előnyben részesíti.

Amelyre a szerző ezeken kívül hangsúlyosan kitért, az a nemek közötti egyenlőtlenségek növekedése Ázsiában és ennek negatív hatása a hátrányos helyzetű tinédzser lányokra. Strukturális, társadalmi és demográfiai akadályok állandósítják az előítéleteket és a megkülönböztetést. A fiúknak adnak elsőbbséget a felsőoktatásban, így a lányok gyakran lemaradnak a továbbtanulásról, melynek bizonyítéka, hogy a középfokú oktatásban szembevethető a különbség a lányok és a fiúk arányában. India és Ázsia számos területén tehernek, sőt átoknak tekintik, ha valaki nőnek születik.

Sok társadalmi-gazdasági mutató tekintetében lenyűgöző előrelépést tett a fejlődő Ázsia, de még mindig van hová fejlődnie a nemek közötti egyenlőség és a nők jogainak terén. Szingapúrban a pedagógusok aktívan beavatkoznak a nemek közötti szakadék csökkentése érdekében, hogy mindkét nem jól teljesítsen a közép- és felsőoktatásban.

Néhány további problémát emelt ki a könyv utolsó fejezeteiben a szerző. Belső felkelések és a sokféle vallási identitás miatti problémákat. Ázsiának törekény a geopolitikája, tehát ha kitör egy új hidegháború a hivatalban lévő és feltörekvő szuperhatalmak között, az katasztrofális következményekkel járhat. Ezért olyan struktúrákat kell kiépíteni, amelyekkel ez megelőzhető. A mai Ázsia legnagyobb sebezhetősége a gazdasági dinamizmusa, amely segítségével milliárdokat emeltek ki a szegénységből, ugyanakkor túl sokan szálltak ringbe a regionális elsőségért. Az Amerika által garantált kelet-ázsiai biztonság a vietnámi háború alatt és után viszont teret adott a kormányoknak, hogy fejlesszék a gazdaságot, és ne aggodjanak a regionális biztonság miatt. Egy másik, több évtizede tomboló konfliktus színtere Észak-Korea. Pekingnek van a legnagyobb befolyása Phenjanra, azaz Kínától függ a legnagyobb mértékben a kialakult helyzet. A dél-koreai fiatalok túlnyomó többsége támogatja az egyesült Korea gondolatát, de ez egyelőre nincs kilátásban Japán miatt sem, mivel Japán, Dél-Korea és Kína fontos háromoldalú gazdasági partnerek.

A könyv végén Vasuki inkább az ázsiai értékekre fókuszál, amelyek több évtizeden át hajtották a térség növekedését, amely Szingapúr alapítója, a már említett Li Kuang-jao szerint a konfucianus erényeknek, a családi szorgalomnak, az oktatásnak és a tekintélynek való engedelmességnek köszönhető. Zárásképp a szerző szerint, ha Ázsia meg akar újulni, akkor fel kell frissítenie ezeket az értékeket, amelyek eddig a térség exponenciális fejlődésének alapját képezték.

Vélemény

A könyv olvasása során megfogalmazódott bennem pár gondolat, amely Ázsia pozitív és negatív irányelveit célozza. Engem kifejezetten érdekel a kultúra, és nagyon tetszett a könyvben, hogy a szerző azokat az országokat emelte ki, amelyek döntő szerepet játszanak világgazdasági kérdésekben a jelenre és jövőre nézve egyaránt.

Egyetértek azzal a nézettel, hogy az ázsiai értékek nagyban hozzájárultak a fejlődéshez, és úgy gondolom, hogy a Nyugat átvehetne bizonyos értékeket, mint például a közösségben való együttműködést és a közös érdekek szem előtt tartását. A globális problémák enyhítésére nézve nagyon fontosnak tartom, hogy az emberek kooperatívak legyenek, mert az egoizmus csak tovább erősíti és generálja a környezet rombolását az indokolatlanul eltúlzott fogyasztással, melyet az állandó gazdasági növekedésre való törekvés fokoz.

Ázsiának persze lejjebb kellene adni a növekedésmániájából pontosan az általam kiemelt szempont miatt, mert a GDP csak egy gazdasági mutató, amely egy ország állapotát nem tükrözi teljes mértékben. Ez persze nem fog megvalósulni a kapitalizmus mellett, mert a kapitalizmus alapelve a gazdasági növekedés és a szabad verseny, mely hajtóerőként szolgál egy ázsiai nemzet fejlődését figyelembe véve.

Még egy olyan társadalmi történést hangsúlyoznék, mely köztudottan felismert probléma. A nők helyzete sajnos még mindig érzékeny témának minősül sok ázsiai országban. A könyv első sorban nem az arab országokra tér ki, hanem fejlettebb térségekre, ahol éppúgy elsőbbséget jelent az egyén számára, ha fiúnak születik. Az oktatásban, a munkahelyeken és ahogyan családon belül kezelik a nőket, véleményem szerint megengedhetetlen és szociális torzulásokat okoz. Ázsia fejlődése mindenekelőtt az anyagi jólétre és a gazdasági növekedésre irányul, de a társadalom szerkezeti problémáit a szegénység mellett a nemek közötti egyenlőtlenség is súlyosbítja. Szingapúr előrehaladott gondolkodásmódját kiváló próbálkozásnak tartom annak érdekében, hogy a nők közösségi megbecsülése javuljon.

Összességében Ázsia fejlődése korántsem olyan idilli környezetben zajlik, ahogy azt sokan elképzelik, relevánsnak tartom az objektivitást és azt, hogy a társadalmi problémákat ne rejtse az emberiség véka alá, mert minden szépnek és jónak megvan a maga árnyoldala is, amit kezelni kell.

Ajánlás

Az *Ázsia tündöklése... És bukása?* című könyvet elsősorban azoknak ajánlom, akiket érdekel az ázsiai országok gazdasági helyzete. Az utóbbi években Ázsia egyes fejlett országai igen felkapottak lettek, mint például Dél-Korea az ételei, a sorozatgyártás és a K-pop miatt, és kiemelném még Japánt az anime kultúrával és a globálisan elismert ízvilágával kapcsolatban. Úgy gondolom, hogy ez a könyv közgazdász szemszögből, kritikusabban elemzi a kontinens jelenlegi állapotát és kilátásait. Túlzott elfogultsággal és imádattal nem lehet objektív véleményt formálni Dél-Korea és Japán vagy éppen más ázsiai országok társadalmi, gazdasági, politikai helyzetéről és jövőjéről.